

VALENTINA MANDARIĆ

Vjeronauk danas: ? !

Razgovor vodila: Darinka Horvat

Spectrum: Molim Vas, profesorice, da se na početku predstavite čitateljima Spectruma: gdje ste živjeli, Vaše obrazovanje, radna iskustva...

Rođena sam u skromnoj i brojnoj radničkoj obitelji. Dio djetinjstva provela sam u rodnome mjestu Čvrljevu, u zaleđu Splita, a dio u Šibeniku. S nepunih dvanaest godina otišla sam u samostan Družbe sestara franjevki od Bezgriješne u Šibenik. U Šibeniku sam završila i srednju školu. Poslije srednje škole ušla sam u novicijat i 1981. obukla redovničko odijelo i položila prve redovničke zavjete, a doživotne zavjete 1986. u Šibeniku. Od 1985. do 1989. pohađala sam Katehetski institut na KBF-u. Iste godine diplomirala sam i otišla na postdiplomski studij u Rim. Godine 1993. magistrirala sam na Pontificia Studiorum Universitas Salesiana katehnetiku i pastoral mladih. Nakon magisterija vratila sam se u Zagreb i tri godine predavala vjeronauk u dvije srednje škole u Zagrebu. Od 1995. godine predajem na Katehetskom institutu KBF-a. Na istom Fakultetu upisala sam doktorat i 2000. obranila doktorsku disertaciju na temu: *Religiozni identitet zagrebačkih adolescenata*. Trenutno sam docentica na katedri religiozne pedagogije i katehetike, a od 2006. i predstojnica Ureda za vjeronauk u školi Zagrebačke nadbiskupije.

Spectrum: Dio školovanja proveli ste u Rimu. Kakva su Vaša iskustva vezana uz to razdoblje, kakav je pristup studentima, na što se posebno stavlja naglasak u obrazovanju i formaciji budućih religioznih pedagoga? Što bi se od njihovih modela studiranja religiozne pedagogije moglo primijeniti kod nas?

Prošlo je već dosta vremena od kada sam se vratila iz Rima pa su i moja rimska sjećanja počela blijedjeti. Ali ipak se još uvijek živo sjećam lijepih studentskih rimskih dana, iako su bili praćeni različitim poteškoćama: nepoznavanje jezika, snalaženje u novoj sredini, domovinski rat itd. Fakultet odgojnih znanosti Papinskog sveučilišta Salezianum u Rimu, kao i druga velika učilišta, specifičan je po tome što ga pohađaju studenti iz cijeloga svijeta. To je veliko stjecište različitih svjetova, religija i kultura; mjesto na kojem, osim stjecanja znanja

i znanstvenih umijeća, studenti imaju priliku vježbati dijalog i solidarnost, upoznati različite jezike, običaje, kulture, religije, iskustva. Za mene je Salezianum bio svojevrsan laboratorij u kojem se pojedinac vježbao u prihvaćanju i poštivanju drugoga i drugačijega; otkrivao drugoga kao dar i bogatstvo. S druge strane, na istom Učilištu predaju profesori iz cijeloga svijeta. Studenti imaju priliku upoznati različite pristupe u pojedinim znanstvenim disciplinama, pa tako i u religijskoj pedagogiji. Imali smo mogućnost slušati o aktualnim pitanjima iz religijske pedagogije i drugih teoloških disciplina u Italiji, Njemačkoj, Francuskoj, Belgiji, Brazilu, Venezueli, itd. Bilo je zanimljivo i korisno slušati profesore koji su dolazili iz Europe, ali i one iz Sjeverne i Južne Amerike. Profesori su nam, osim znanja i informacija, prenosili i dio socijalnog, kulturnog i teološkog ozračja iz kojeg su dolazili. I upravo to smatram neizmjernim bogatstvom za studente koji pohađaju takva učilišta.

Studenti KBF-a i njegovih instituta imali su također sreću, a imaju i danas, da su im predavali profesori koji su postigli diplome na poznatim europskim učilištima. U našim studentskim programima prepoznatljiva je europska koncepcija i usmjerenje. Tako, kad sam došla studirati na Salezianum u Rim, priznali su mi nekoliko predmeta koji su po sadržaju bili gotovo identični predmetima koje su slušali studenti na postdiplomskom studiju istog učilišta. Cjelokupni studij se temelji na multidisciplinarnom pristupu. Stavlja se veliki naglasak na individualni rad, ali i suradnju profesora i studenata u znanstveno-istraživačkom radu. Za kvalitetan studij potrebno je da student poznaje standardne europske jezike.

Spectrum: Danas radite i kao predstojnica Ureda za vjeronauk u školi Zagrebačke nadbiskupije. S kakvim se problemima profesori vjeronauka susreću u praksi i kako im Ured može pomoći u njihovom rješavanju?

Od 1991. vjeronauk je ponovno postao sastavnica odgojno-obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj. Bio je to veliki izazov za Crkvu, koja je u kratkom vremenskom roku morala

SPECTRUM
časopis
studenata
KBF-a

RAZGOVORI

što kvalitetnije odgovoriti. Danas vjeronauk predaju vjeroučitelji koji posjeduju diplomu u skladu s crkvenim i državnim odredbama. Vjeroučitelj/ica je dakle snagom *missio canonica* crkveni poslanik, ali i djelatnik javne škole. On/ona se susreće sa sličnim problemima s kojima se susreću drugi nastavnici, naravno s određenim specifičnostima koje proizlaze iz naravi predmeta. Koji su to problemi? Oni koji se odnose na konkretno planiranje i izvođenje vjeronaučne nastave, implantaciju vjeronauka u školski sustav, statusa vjeronauka, satnicu, disciplinu, obveze i prava vjeroučitelja, itd. Novoosnovani Ured za vjeronauk u školi u Zagrebačkoj nadbiskupiji upravo ima cilj što bolje, cjelovitije, kvalitetnije i sustavnije raditi na promicanju kvalitete vjeronaučne nastave i pedagoško-didaktičko-metodičkih standarda, organizaciji rada i raspodjeli vjeroučitelja. Ured ima također zadaću vjeroučiteljima pružiti stručnu i duhovnu pomoć. S tom svrhom pokreće različite inicijative, organizira stručne i znanstvene skupove, duhovne vježbe, obavlja stručno-pedagoški nadzor. Ove smo godine započeli sa stručno-pedagoškim nadzorom u osnovnim i srednjim školama. Želimo najprije, na temelju cjelovite analize, snimiti stvarno stanje vjeronauka i vjeroučitelja, a onda organizirati konkretnu stručnu pomoć u onim područjima na kojima se uočavaju manji ili veći nedostaci. Ured, uz svoje stalne djelatnike, ima desetak stručnjaka-suradnika koji su nam od velike koristi u rješavanju važnih pitanja vezanih uz vjeronaučnu nastavu i rad vjeroučitelja.

Spectrum: Od ove godine HNOS je uveden u sve škole. Kako se to odrazilo na nastavu vjeronauka, koji su izazovi stavljeni pred nastavnike vjeronauka i kakve su povratne informacije s terena o uspješnosti njegovoga provođenja unutar vjeronauka?

Bolji poznavatelji plana i programa katoličkoga vjeronauka složiti će se da su brojne odrednice Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda već bile integrirane u vjeronauk. Međutim, važno je ipak istaknuti da je HNOS novi izazov i mogućnost vjeronauku da postane još prepoznatljiviji kao integrativni dio odgojno-obrazovnog sustava, posebno u promicanju odgojnih ciljeva škole. HNOS otvara široki prostor vjeroučitelju za suradnju i zajedničko planiranje s drugim nastavnicima. Budući da je vjeronauk postao dio HNOS-a, vjeroučitelj/ica je dužan aktivno sudjelovati u njegovom ostvarivanju na razini škole i na razini samoga predmeta. Provođenje HNOS-a u vjeronauku uvelike ovisi o implantaciji istoga u dotičnoj školi. U školama u kojima je HNOS zaživio, vje-

roučitelji izražavaju pozitivna iskustva i aktivno sudjeluju u njegovom provođenju.

Spectrum: Koja je uloga i mjesto kateheze u suvremenome svijetu? Što kateheza može ponuditi i kako se treba postaviti prema postmodernome čovjeku?

Uloga kateheze je uvijek jedinstvena, bez obzira na okolnosti u kojima se ona događa, a to je: dovesti pojedinca ili zajednicu do osobnoga susreta s Isusom Kristom. Činjenica je da se jako promijenio kontekst u kojem se događa kateheza. Živimo u jednome nekršćanskom, pluralističkom društvu u kojemu se pojedinac nalazi pred marketingom različitih ponuda, pa i religijskih. U sadašnjim okolnostima veoma je teško ostati vjeran temeljnome načelu u katehezi: *vjernost Bogu i vjernost čovjeku*. Danas pojedinac sve manje postaje kršćaninom putem religiozne socijalizacije i međugeneracijskoga prenošenja vjere. Vjera je danas plod osobnoga prepoznavanja i izbora. Mnoga djeca i mladi koji dolaze na župnu katehezu nisu evangelizirani, nedostaje im prvi navještaj. Oni su lišeni iskustvenoga kontakta s kršćanskim životom koji bi trebali ostvarivati u vlastitoj obitelji. Nisu ostvarili prvu razinu: obraćenje i vjeru u Boga i Isusa Krista. Samo činjenica da su poslani na župnu katehezu nije dovoljna garancija da su kršćani na početnoj razini. Iz toga se rađa temeljno nesuglasje: doktrinarna kateheza koju primaju djeca za vrijeme pripreme za prvu pričest i za potvrdu, morala bi odgajati i oblikovati kršćansku vjeru, ali ta vjera kod adresata nije još prisutna niti na početnoj razini. Apstraktna i intelektualna znanja, poznavanje istina vjere, nisu dovoljni da bi se netko otvorio Evanđelju i vjeri. Samo kada se odvija u prostoru jedne žive zajednice, religiozni odgoj može imati smisla i donijeti plodove. Takva zajednica je danas označena kao katekumenska. U njoj doktrina ima važno i nezamjenjivo mjesto, ali ne apsolutno. Puno je važnija inicijacija i ucjepljenje subjekta u konkretni život Crkve. U mnogim katoličkim ambijentima raste svijest o važnosti uloge kršćanske zajednice koja svjedoči, naviješta, poučava, slavi i prakticira Evanđelje Isusa Krista u današnjemu svijetu i današnjoj kulturi. Živi su kršćani, na svoj način, kritički dijalog između današnjega čovjeka i Evanđelja Isusa Krista i svojim životom potvrđuju njegovu vrijednost i značenje.

Spectrum: Prema Vašemu mišljenju, koje bi kvalitete trebali imati vjeroučitelji? Što je najbitnije za profesore vjeronauka koji su tek na početku svoga radnog iskustva?

Već sam ranije istaknula da je vjeroučitelj/ica osoba koja poučava, koja poučava u vjeri. To znači da mora biti ospo-

sobljena u teološkim i odgojno-humanističkim znanostima. Mora posjedovati kvalitete osobe koja poučava, koja odgaja, koja evangelizira. Drugim riječima, vjeroučitelj/ica mora biti osposobljen na religioznom, kulturnom, pedagoško-didaktičkom području; na području komunikacije, osoba koja zna planirati, organizirati, koristiti se suvremenim medijima, surađivati; osoba koja može stvoriti motivirajuće radno ozračje u razredu; koja će biti sposobna za izvođenje i organiziranje različitih izvanškolskih aktivnosti iz područja religije, kulture, umjetnosti, glazbe, itd. Ono što možda za druge nastavnike nije toliko važno, a za vjeroučitelja je presudno, jest svjedočenje vlastitim životom onoga što djeci i mladima teorijski posreduje. Vjeroučitelj/ica je uzor, ogledalo, model identifikacije. Za svakog početnika u bilo kojoj struci važno je da uz sebe ima dobrog mentora od kojega će i s kojim će učiti temeljna nastavna umijeća. U tome smislu želim naglasiti važnost naših sveučilišnih mentora koji prate studente u njihovim praktičnim i metodičkim vježbama. Posebno je važno da vjeroučitelj/ica početnik/ica ima dobrog mentora za vrijeme pripravničke godine kada se intenzivno uvodi u temeljnu vjero/učiteljska umijeća. Zbog važnosti mentorske službe u formaciji budućih vjeroučitelja, smatram da bi na razini KBF-a trebalo više poticati i promicati suradnju s mentorima i školama u kojima naši studenti provode metodičke vježbe.

Spectrum: Na kraju, koja je Vaša poruka studenticama i studentima svih studija na KBF-u?

Vrijeme studija, uz moguće poteškoće, povlašteno je vrijeme za stjecanje potrebnih umijeća i znanja; vrijeme u kojem se jašnije profilira motivacija, grade prijateljstva i učvršćuje zajedništvo, razvija kreativnost, odgaja odgovornost, produbljuje duhovnost, osnažuje istraživački duh i stječu radne navike. Željela bih da naši studenti prepoznaju vrijednost vremena koje im je darovano, da ga maksimalno iskoriste i ugrade u vlastiti profesionalni, ljudski i kršćanski identitet. Isto tako smatram da bi bilo dobro da su naši studenti aktivniji i prisutniji u različitim društvenim i crkvenim aktivnostima; da budu prepoznatljiviji kao jezgra i kvasac unutar brojne zagrebačke studentske zajednice.